

PONAVLJANJE ZA 6.KONTROLNO NALOGO! (POTROŠNJA IN DENAR)

1. Definiraj potrošnjo!

Potrošnja je faza gospodarskega procesa v katerem se (u)porabljaajo dobrine/storitve, zaradi zadovoljevanja potreb.

2. Kaj veš o položaju (povezavi z drugimi fazami) potrošnje v gospodarskem procesu?

Potrošnja je povezana z menjavo in proizvodnjo.

3. Kako lahko merimo potrošnjo?

Merimo jo:

- STATIČNO** v trenutku
- DINAMIČNO** v daljšem časovnem obdobju preverjamo spreminjanje zadovoljevanja potreb

4. Naštej in definiraj vrsti potrošnje po namembnosti!

Vrsti potrošnje glede na namen:

- končna potrošnja**→ to je potrošnja gospodinjstev, ki trosijo samo zato, da zadovoljijo potrebe
- reproduktivna potrošnja**→ potrošnja podjetij, z namenom za proizvodnjo dobrin in storitev

5. Kaj veš o razmerju med nujno in razkošno potrošnjo?

Nujna, primarna, osnovna,eksistenčna potrošnja je tista, ki omogoča preživetje→gre za osnovne dobrine.

Razkošna, luksuzna, sekundarna, manj nujna potrošnja→ predstavlja nek boljši višji standard→gre za luksuzne dobrine.

6. Naštej faze potrošnje!

- Ugotovitev potreb
- Izbira dobrin
- Nakup dobrin
- Uporaba/poraba dobrin

7. Opiši osebno potrošnjo!

Osebna potrošnja je potrošnja gospodinjstva. Gospodinjstva sama organizirajo potrošnjo. V gospodinjstvu se odločitve sprejemajo in sklepajo različno. Plačuje pa se iz sredstev gospodinjstva. (Viri dohodkov gospodinjstva so: dohodki od dela, finančni dohodki in drugi.)

8. Definiraj PNP in MNP!

PNP→ **povprečna nagnjenost k potrošnji**, pove nam kolikšen delež dohodka porabi gospodinjstvo za potrošnjo.

$$\text{PNP} = \frac{\text{potrošnja}}{\text{dohodek}}$$

MNP→ **mejna nagnjenost k potrošnji**, pove nam kako se spremeni potrošnja zaradi spremembe dohodka.

$$\text{MNP} = \frac{\Delta \text{ potrošnja}}{\Delta \text{ dohodek}}$$

9. Opiši skupno potrošnjo!

Pri skupni potrošnji gre za zadovoljevanje skupnih potreb (to so: šolstvo, zdravstvo, kultura,...)v okviru neke skupnosti. To potrošnjo organizira država, lahko pa dovoli tudi privatnemu sektorju izvajanje te dejavnosti. To dovoljenje se imenuje KONCESIJA.

10. Opiši splošno potrošnjo!

Pri splošni potrošnji gre za zadovoljevanje splošnih potreb(vojska, varnost, mir,...). Organizira jih samo država, plačujejo pa se izključno iz državnega proračuna. Določa se v parlamentu.

11. Na področju katere potrošnje deluje trg?

Trg vedno deluje, kadar je prisotna privatna lastnina. Na področju osebna potrošnje, na področju skupne potrošnje deluje delno, zaradi možnosti obstoja privatnega sektorja.

12. Kaj veš o linearnosti davkov in posrednih /ne posrednih davkih?

13. Kratko opiši razvoj denarja! (4 stopnje)

V začetku je bila **blagovna/naturalna menjava**→blago za blago(B_1-B_2). Z razvojem gospodarstva se je povečevalo število različnih vrst blaga. Menjava je bila veliko bolj zapletena. To menjavo imenujemo **verižna menjava** ($B_1-B_3-B_4-B_5...-B_2$). Ta menjava je bila dolgotrajna in zapletena, zato so določene vrste blaga prevzele funkcijo menjalnega posrednika. Te vrste blaga so se razlikovale med deželami (krzno, školjke, začimbe,...), poleg menjalne vrednosti pa so ohranjale tudi uporabno vrednost. To blago imenujemo **EKVIVALENT**. **Menjava z ekvivalentom** (B_1-E-B_2), iz te menjave pa se potem razvije **denarna menjava** (B_1-D-B_2). Denar je postalo blago, ki je prevzelo trajno vlogo splošnega ekvivalenta in menjalnega posrednika. Upravlja samo menjalno funkcijo nima pa uporabne vrednosti. Prve oblike denarja so bile kovine.

14. V čem se razlikuje ekvivalent od denarja?

Ekvivalent ima poleg funkcije menjalnega posrednika tudi uporabno vrednost, medtem ko ima denar vlogo splošnega ekvivalenta in menjalnega posrednika.

15. Definiraj denar!

Denar je blago, ki ima trajno vlogo splošnega ekvivalenta in menjalnega posrednika. Upravlja samo menjalno funkcijo nima pa uporabne vrednosti. Prve oblike denarja so bile kovine.

16. Naštej in opredeli funkcije denarja!

- I. **Denar kot menjalni posrednik** → denar posreduje v menjavi, omogoča prodajo in nakup
- II. **Denar kot plačilno sredstvo** → pomeni, da z denarjem poravnamo določene obveznosti, vendar v zameno ne dobimo nobene materialne vrednosti (davki)
- III. **Denar kot (splošno) merilo vrednosti** → z denarjem merimo vrednost blaga, ker so vse cene v denarnih enotah
- IV. **Denar kot hranilec vrednosti in zaklad** → denar ohranja vrednost (omogoča varčevanje), v času inflacije pa te funkcije nima
- V. **Denar kot svetovni denar** → pomeni, da lahko z neko valuto plačujemo po celem svetu

17. Naštej značilnosti zlata in srebra, zaradi katerih sta se uporabljala kot denar! (6)

Kovini sta: obstojni, nepokvarljivi, nespremenljivi, se zlahka ohranjata, sta sorazmerno preprosto prenosljivi in pri tem se ne obrabljata, sta relativno redki in zato precejšnje vrednosti, sta lahko deljivi, lahko ju pretopimo,...

18. Naštej in kratko opiši oblike denarja!

- ❖ **KOVANCI**: so najstarejša oblika denarja, izdajajo jih centralne/osrednje banke, količina se v obtoku zmanjšuje, zaradi pomanjkljivosti, so težki, imajo majhno vrednost

- ❖ **BANKOVCI (PAPIRNI DENAR):** izdajajo ga centralne banke, so druga oblika denarja, ki se je razvila, zelo pomembno je zaupanje saj drugače ta papir ne bi bil v obtoku, zelo pomembna pa je tudi zaščita
- ❖ **KNJIŽNI DENAR:** to so vsa dobroimetja na računih gospodinjstev in podjetij, ti računi so odprti pri poslovnih bankah. ta denar »izdajajo« poslovne banke. Lahko je tudi plastični denar → kreditne in plačilne kartice.

Kovance in bankovce skupaj označujemo kot primarni denar.

19. Definiraj konvertibilno valuto!

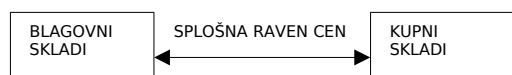
To je valuta s katero lahko plačujemo po svetu (npr.: dolar, evro)

20. Opiši določanje ustrezne količine denarja v obtoku (dodaj shemo!)

V obtoku mora biti ravno pravšnja količina denarja, takrat je gospodarstvo v ravnotežju, cene so stabilne, ni inflacije, ni deflacije. Ravnotežje je takrat, ko je ponudba enaka povpraševanju. Na osnovi FISHERJEVE enačbe ($p \times Q = M \times V$) izračunamo ravno pravšnjo količino denarja v obtoku.

$$M = \frac{p \times Q}{V}$$

Blagovni skladi
Kupni (denarni) skladi

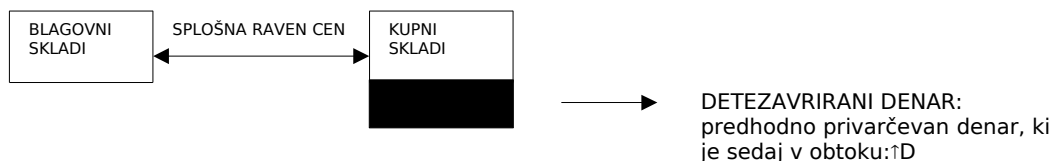
Blagovni skladi so se skozi čas povečajo, vendar centralna banka ne poveča količino denarja (če bi, bi to vodilo v inflacijo), saj je potrebno upoštevati hitrost kroženja denarja.

21. Kako obtočna hitrost denarja vpliva na količino denarja v obtoku?

Če je obtočna hitrost denarja majhna mora država dodati denar, če pa je obtok hiter pa je lahko denarja v obtoku malo.

22. S pomočjo sheme opiši inflacijo!

V tem obdobju cene rastejo, to je neugodno stanje za gospodinjstva (manjši realni dohodek, manjša kupna moč), vrednost denarja pada, s tem pa tudi kupna moč, v obtoku je preveč denarja (blagovni skladi so manjši kot kupni skladi). To je neravnotežno stanje, ponudba je manjša od povpraševanja, zato cene rastejo.

23. Za koga je inflacija dobra, za koga je slaba?

Inflacija je dobra za podjetja, vendar samo na kratek rok, ker prodajo po višji ceni, na dolgi rok pa ne, saj imajo zaradi ↑ cene tudi ↑ stroške. Slaba pa je za gospodinjstva, ker kupna moč pada.

24. S pomočjo sheme opiši deflacijo!

Deflacija je nasprotje inflaciji. To je neravnotežno stanje, ponudba je večja od povpraševanja ($S > D$), zato cene padajo, vrednost denarja narašča, s tem pa tudi kupna moč.

25. Za koga je deflacija dobra, za koga je slaba?

Deflacija je dobra za gospodinjstva, vendar samo na kratek rok; slaba pa za podjetja, manjši dobiček, nižje plače, brezposelnost,...

26. Naštej ukrepe države s katerimi vpliva na inflacijo!

- I. Manjša emisija denarja, odvzem denarja iz obtoka
- II. Visoke obrestne mere za najem posojila
- III. Večje obrestne mere za varčevanje
- IV. Zvišanje obveznih rezerv
- V. Prodaja obveznic

27. Naštej ukrepe države s katerimi vpliva na deflacijo!

- I. Večja emisija denarja
- II. Nižje obrestne mere za najem posojil
- III. Nižje obrestne mere za varčevanje
- IV. Manjša obvezna rezerva za poslovne banke

28. Kaj veš o sistemu zlate valute?

Emisijska banka je morala prinesene bankovce zamenjati v zlat denar ali zlato ali za prineseno zlato izdati bankovce. Danes tega ni več.

29. Kratko opiši proces multiplikacije denarja!

30. Kaj veš o sistemu papirne valute?

31. Opiši razliko med obveznicami in delnicami!

OBVEZNICE		DELNICE
država	IZDAJA	podjetje, d.d.
zbiranje kapitala, instrument denarne politike	NAMEN IZDAJE	zbiranje kapitala (invensticije)
posojilodajalec	NAČIN PRIDOBITVE (odnosi)	lastnik delnice je solastnik podjetja
	↓	
dolžniško-upniški vrednostni papir	2 vrsti	lastniški vrednostni papir
obresti	DONOS	dividenda
DA	VRAČILO VLOŽENEGA KAPITALA	? odvisno od uspešnosti podjetaj

2 vrsti delnic: -**NAVADNE/GLASOVALNE:** to so tiste, ki dajejo pravico sodelovanja pri upravljanju podjetja, so pa bolj tvegane
 -**PREFERENČNE/PREDNOSTNE:** delnice ne dajejo pravice upravljanja, zato pa dajejo zanesljiv priliv